

ІСТОРИЧНІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ ПЕДАГОГІЧНИХ СЛОВНИКІВ

Шикітка Г.

кандидат

педагогічних наук, старший викладач.

ДВНЗ «Ужгородський національний університет».

Традиція формування педагогічних словників має давню історію та світову практику. Взагалі, історія розвитку педагогічних знань вказує на непростий процес формування системи відповідної термінології, а також говорить про різноманітні підходи до їх розуміння та систематизації. Незважаючи на це, досвід, який набула педагогічна наука у цьому напрямку впродовж останніх століть, є неоціненним. І кожне видання мало важливе значення для своєї епохи, виражало категоріальну основу тогочасного педагогічного процесу.

Першим систематизованим інформаційно-довідковим збірником термінів у історії педагогіки стало 16-томне видання «Загальний огляд школоведення і виховання» (1785 – 1792), укладеного авторським колективом під керівництвом німецького педагога-філантропа І. Р. Кампе[5].

Взагалі цей напрямок особливо розвинувся у ХІХ столітті. Популярними у Європі були педагогічні словники та енциклопедії розраховані на студентську аудиторію Німеччини («Педагогічний енциклопедичний словник, або Довідник з виховання і навчання» Д.Рейтера (1811), «Енциклопедичний педагогічний словник, або Повний алфавітний довідник і посібник з педагогіки та дидактики» під ред. І.Г.Х. Верле (1835), «Енциклопедія з усіх питань виховання і навчання» у 10 т. (1859 – 1875), «Педагогічний енциклопедичний словник» під ред. Р.Шварца (1928 – 1931), «Мала педагогічна енциклопедія» (1960) і «Педагогічна енциклопедія» (1963) під ред. Г.Франкевіча) і Великобританії («Педагогічна енциклопедія Зонненшейна» А.Флетчера (1888), «Учительська енциклопедія з теорії, методики, практики, історії і розвитку педагогіки у Великобританії і за кордоном» під ред. А.Лорі (1911 – 1912), «Енциклопедія і словник з педагогіки» Ф.Уотсона (1921 – 1922), «Педагогічна енциклопедія Блонда» під ред. Е.Блішен (1969)) та багато інших. Досвід педагогічної науки цих двох європейських країн здійснив переворот у свідомості та вираженні критичного мислення молоді саме засобами педагогічних словниково-енциклопедичних термінологічних збірників[5].

А у Франції автором першого педагогічного словника ще у 1836 році був Т.В.Морар («Загальноживаний словник з виховання і навчання, або Мистецтво самоосвіти і навчання інших»). Першою подібною працею у США стала «Енциклопедія з педагогіки» під ред. Г. Кідла та А. Шема (1877). А починаючи з ХХ століття педагогічні словники й енциклопедії видавалися практично кожного десятиліття. Серед них були такі, що пережили декілька перевидань і мали значний успіх у читачів (наприклад, «Енциклопедія сучасної педагогіки»

під ред. Г. Н. Рівлін (1943, 1948), «Словник з педагогіки» під ред. К. В. Гуда (1945, 1959) та ін. [5].

Хороші традиції мають і країни Східної Європи. Зокрема, у Польщі подібні праці видаються з 1881 року, у Чехословаччині – з 1938 року, а в Югославії – з 1963 року.

Першу спробу звести до єдиного збірника педагогічні ідеї та терміни в Російській імперії зробив Ф.Ангальт, видавши у 1790 – 1791 роках дві кількамовні книги повчальних афоризмів, а у 1829 році – зведене доповнене видання під назвою «Мистецтво вчитися, прогулюючись, або Ручна енциклопедія для виховання». Однак першим видання в алфавітно-словниковій формі з детальним прикладним описом і цитатником оригіналів здійснив П. Єнгалічев у книгах «Про фізичне і етичне виховання з додаванням словника чеснот і пороків» (1824), «Словник фізичного і етичного виховання» (1827), «Словник чеснот і пороків із збільшенням деяких достопам'ятних випадків» (1828). А у 1898 – 1910 роках побачило світ перше енциклопедичне видання словникового змісту – «Енциклопедія родинного виховання і вчення» під редакцією П. Каптерєва [5].

Безпосередньо українські фахівці, а саме харківські, залучилися до створення подібних праць на початку ХХ століття. Вони випустили у багатотомній серії «Народна енциклопедія наукових і прикладних знань» два педагогічні томи – «Філософія і педагогіка» (т.9, 1911) і «Народна освіта в Росії» (т.10, 1912). Тоді ж у Москві побачила світ праця авторського колективу під загальною редакцією Н. Тулупова і П. Шестакова «Практична шкільна енциклопедія» (1912).

У радянські часи до педагогіки підійшли серйозніше, хоч і зі значними ідеологічними перебільшеннями. Проте значення тритомної «Педагогічної енциклопедії» під редакцією А. Калашнікова і М. Епштейна, опублікованої в 1927 – 1929 роках применшувати не варто. Згодом були «Педагогічний словник» під ред. І. Каїрова (2 т., 1960), «Педагогічна енциклопедія» під ред. І. Каїрова та Ф. Петрова (4 т., 1964 – 1968) та багато інших [6].

Сучасна вітчизняна педагогічна наука, йдучи у ногу з часом, здійснює важливу інформаційно-пізнавальну роботу в напрямку педагогічної просвіти молоді. Відомі педагоги, знані освітньо-виховні центри та навчальні заклади, просвітницькі громадські організації України сприяють систематизації та виданню нових педагогічних словників та енциклопедій[1; 2].

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Гончаренко С. Український педагогічний словник / С. Гончаренко. – К. : Либідь, 1997. – 376 с.
2. Енциклопедія освіти / Акад. пед. наук України ; гол. ред. В.Г. Кремень. – К. : Юрінком Інтер, 2008. – 1040 с.
3. Короткий термінологічний словник. – Педагогіка / М. М. Фіцула. – Режим доступу до : [http:// pidruchniki.ws](http://pidruchniki.ws)
4. Коджаспирова Г. М. Педагогический словарь : Для студ. высш. і сред. пед. учеб. заведений / Г.М.Коджаспирова, А.Ю.Коджаспиров. – М.: Издательский центр «Академия», 2001. – 176 с.

5. Педагогічні енциклопедії. – Режим доступу до :
<http://vseslova.com.ua/word>

6. Педагогический словарь: В 2 т. /Гл. ред. І.А.Каиров. – М.: Изд-во Академии пед. наук, 1960. – Т.1. – 774 с.

7. Словник педагогічних термінів / Уклад. : Савенкова Л.О., Артюшина М.В., Романова Г.М. ; Під заг. ред. проф. Савенкової Л.О. – К. , 2008. – Режим доступу до : <http://kneu.edu.ua/userfiles/professors/slovník.doc>